

Јожеф Капоши
Марта Сабо
Миклош Сараи

Збирка
задатака
за писмени део
матурског испита
из историје

за 9–10. годинну наставе

Превод и адаптација:
ЉИЉАНА ДАВИД

Илустрације:
МАРИЈА ОЛЂАИ

Са мађарским текстом упоредила:
БОЈАНА СИМИЋ

Стручњак:
ЈУЛКА КОТОРЧЕВИЋ

Наслов оригинала:
Kaposi József – Szabó Márta – Száray Miklós:
Feladatgyűjtemény az új történelem érettségihez 9–10. évfolyam
Írásbeli
R. sz.: 81459

Одговорни уредник мађарског издања:
МИХАЉ ПАЛИНКАШ

Одговорни уредник српског издања:
ПЕНКА ВЕСИЋ

© Kaposi József – Szabó Márta – Szárai Miklós – Eszterházy Károly Egyetem
(Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.), 2006

ISBN 978 963 19 5610 8

Eszterházy Károly Egyetem
3300 Eger, Eszterházy tér 1.
Tel.: (+36-1) 235-7200
Fax: (+36-1) 460-1822
Vevőszolgálat: vevoszolgalat@ofi.hu

A kiadásért felel: dr. Liptai Kálmán rektor
Raktári szám: NT-32557
A szerb nyelvű kiadás felelős szerkesztője: Vészits Péterné
Műszakiiroda-vezető: Horváth Zoltán Ákos
Műszaki szerkesztő: Orlai Márton
Grafikai szerkesztő: Görög Istvánné
Terjedelem: 26,45 (A/5) ív
Formakészítés: Cograf Bt.
CD-változatban készült 2016-ban

Драги ученици! Драге колеге!

О КЊИЗИ

У руци држите први том серије збирке задатака за нову матуру из историје у издању Националног издавача уџбеника. Збирка даје више од 300 **задатака за вежбање** за наставно градиво из историје за 9-10. разред, који свестрано помажу у припремама за писмени део новог матурског испита из историје која се уводи 2005 године.

Зашто називамо збирку задатака задацима за вежбање упркос томе што они у свим својим елементима одговарају каснијим матурским задацима? Зато јер – првенствено прилагођавајући се процесу учења, обради дате јединице из наставног плана (нпр. Садашње доба; Данашње мађарско друштво и начин живота) – потпомажу **увјежбавање** прилагођено оквирима наставних часова, **стварање и развијање захтева у погледу способности** које се очекује на испиту (нпр. коришћење и вредновање извора, оријентација у простору и времену), одн. **упознавање** нових типова задатака и упутстава за исправке.

Ова књига обрађује све теме из наставног градива из историје за 9-10. разред које су наведене у оквирном наставном плану. Да би се рад стручног наставника – поред обраде садржајних елемената – што свесније усмерио ка развијању способности (компетенција), што је посебно истакнуто у захтевима испита, ове су компетенције означене пиктограмима код сваког појединог задатка:

употреба и вредновање извора;

употреба стручног језика;

оријентација у простору и времену;

откривање чињеница које формирају догађаје;

проблемоцентрични приказ историјских догађаја и појава.

Код сваке теме 9-10. годишта – у складу са прописима о захтевима нове матуре – књига формулише задатке на два степена (средњи и виши степен). Ради боље прегледности задаци више степена се појављују у зеленој боји. У тематици која је у складу са захтевима испита књига обично садржи 4-5 тзв. тест–задатака који захтевају кратке одговоре и два тзв. есејска задатка које треба текстуално разрадити (решавање одн. анализа проблема). За означавање типова задатака користили смо доње пиктограме:

задаци који захтевају једноставне кратке одговоре

есејски задаци који захтевају решавање проблема (или кратке одговоре)

есејски задаци који захтевају анализу (или дуг одговор)

Поједина поглавља књиге почињу са навођењем лексичких података из оквирног наставног плана који се могу сматрати и базом података за нови матурски испит из историје, одн. навођењем тзв. двостепених захтева утврђених у документима испита.

Све ово, у складу са нашим намерама, ефикасно помаже у успешној припреми за испит. Слично добру услугу може да чини и регистар компетенција као прилог на крају књиге, који систематизује задатке у збирци у складу са захтевима развијања способности.

Нова матура из историје са наглашеном компетенцијом

У погледу намера нова матура из историје полази од тога да „савременом историјском културом данас располаже онај који поседује богато и вишеслојно знање, уме нијансирано да изрази своје мисли како усмено, тако и писмено, његов поглед на свет карактеризује отвореност и осетљивост на проблеме, и ко је истовремено и свестан објективних и субјективних граница реконструкције прошлости.“ Основа наших општих циљева је „да се средњошколска настава историје може сматрати успешном, ако паралелно са усвајањем садржаја тече и изградња оних способности које су неизоставни елементи многостране историјске културе. Под условима демократског друштва и политичког система различити погледи на свет, религије, систем вредности и политичка схватања долазе до изражаја паралелно једни с другима и испољавају се и у историјским схватањима која се међусобно разликују.“ Све то, једноставније речено, значи да нови матурски испит жели да поврати – у прошлој деценији поремећену – природну равнотежу **знања, способности и норми**.

На досадашњим матурама, али посебно на пријемним испитима, било је важно и наглашено више елемената познавања историје (размишљање, оријентација), али је у суштини резултат одредило познавање или непознавање тзв. лексичких података (имена, године). На новој матури од 2005. ће бити другачије. На испиту ће се уместо да се тражи мноштво конкретних података, нагласак пребацити на приказ историјског гледања на свет, на разноликост употребе сазнања, на мерење способности анализе извора, мапа, цртежа и слика. Наравно то не значи да на матури од сада ништа не треба знати. Треба, али нешто друго.

Нови матурски испит из историје, у суштини, својим задатком сматра мерење кључних компетенција (нпр. разумевање текста, препознавање проблема, креативно размишљање, препознавање логичких повезаности, састављање текстова) и способности које се могу изградити у току наставе историје и генерално примењивати на дужим стазама и на више места (нпр. оријентација у простору и времену, откривање чинилаца који формирају догађаје).

Практично остварење овог погледа одражава и **опис испита**. Након упознавања овог описа стручни наставник који припрема ученика, а и ученик који се спрема за испит, тачно ће знати на отприлике колико и какве типове задатака треба да припреми ученика одн. треба ученик да се припреми. Чак се и то може дознати, какви унутрашњи односи долазе до изражаја код састављања листа са задацима (нпр. периода, тематика) и каква помоћна средства (нпр. мапа, правописни приручник) се могу користити за време испита.

Писмени задаци новог типа

Што се тиче матурског испита из историје, очекиване промене се најбоље могу разумети путем упознавања и проучавања нових писмених задатака. Најочигледнија промена је, свакако та, да **сваки задатак садржи неки извор** (текст, слику, дијаграм, графикон, карикатуру, итд.), чији подаци садрже све те информације које обезбеђују успешно решење задатка. Све то резултира да се међу испитним задацима ни случајно не може наићи на питања која почињу са „ко, када, где“, која се најчешће чују на часовима историје. Уместо њих се јављају такви задаци који се односе на рад са добијеним изворима и документима и на решење проблема.

Опис испита из овог предмета у доњој табели симулира новину задатака, трансформацију и проширивање типова задатака.

Примери за могуће типове задатака
1. Тражење информација помоћу извора (текстуални, сликовни).
2. Формулисање једноставних закључака, оцена на основу извора.
3. Упоредње појединих детаља извора, тумачење узрока различитости.
4. Упоредње и анализа информација из разних типова извора (текстуални, сликовни, дијаграм).
5. Прикупљање појмова из извора према датим аспектима, извлачење закључака.
6. Тумачење појмова, повезивање са временским периодом, територијом.
7. Прикупљање информација са мапа, извлачење закључака.
8. Формулисање једноставних закључака на основу мапа.
9. Утврђивање редоследа између догађаја.
10. Разликовање и тумачење циљева и последица.
11. Препознавање и разликовање повезаности између узрока и последица.
12. Формулисање закључака о последицама догађаја, процеса, појава и одлука.
13. Проналажење повезаности између процеса и серије догађаја с разним карактеристикама.
14. Остало.

Драге колеге!

Задаци збирке задатака су различите тежине. Корисници могу да изаберу оне задатке који на основу тежине и теме највише одговарају њиховим прохтевима, способностима. Задаци се могу обрадити:

- у оквиру часова, у виду вежби;
- у виду писмених или усмених домаћих задатака;
- самосталним радом, у писменој форми;
- групним радом, на тај начин можемо задати задатке и диференцирано на основу интереса и способности ученика;
- у кругу целог разреда, уз договор;
- брижљивим одабирањем, као задаци завршних радова из појединих тема

Корисно је у сваком случају извршити заједнички договор о решавању, као и анализу типичних уређивачких, језичких и садржајних грешака које се јављају у току решавања.

Према намери аутора задатака с појединим изворима, документима често је повезано и више задатака. У случају тест-задатака од њих се обично мора бирати, пошто решење једног може да значи уједно и решење другог, те у серији задатака или у оквиру једног часа већ не могу да се појаве заједно. Често, међутим, тест-задаци припремају, помажу решавање обично тежих есејских задатака, јер се при томе свесно вежбају парцијалне способности потребне за добро састављање есеја, наводе ученике на разумно читање и анализу извора, докумената, статистичких података, хронологија, мапа и слика.

Припрема за испит

Нови захтеви везани за испит ће врло вероватно трансформисати и припремни рад наставника, пошто промењени типови задатака већином захтевају наставу у којој централно место заузимају задаци, активности и проблеми. Све то значи да друкчије треба припремити ученике на нову матуру него раније. Сасвим другачије него на садашње пријемне испите. Треба поћи од тога да је наш рад успешан само у том случају и само тако „извршавамо“ стварно наставно градиво, ако су наши ученици не само научили једну еру, него су је и разумели. Ако су способни да анализирају изворе који се односе на једно доба и ако умеју на основу истих самостално да реше задатке везане за проблеме, карактеристичне за то доба, у усменој и писменој – краћој или дужој – форми. Ова очекивања намећу такву обраду наставног градива које захтева пуно времена и активно учешће ученика са фокусирањем на активности. Све се то може обавити само тако, ако стручни наставници преиспитају своје локалне програме у складу са захтевима испита, по потреби и „преструктурирају“ и смањују садржаје наставног градива.

Једно од наглашених подручја припремног рада стручног наставника треба да буде увежбавање разумевања и састављања текстова. У току овог рада свакако се морају проучити и тумачити задаци који потичу из промене аспеката исправљања и вредновања, пошто се критеријуми формулисани у упутству за решавање у суштини односе на **операције које треба извршити** (нпр. прикупљање информација на основу датих аспеката или формулисање једноставних питања о узроцима и последицама историјских догађаја), а не на очекиване садржаје.

Драги ученици!

Овај том из вишетомне серије Националног издавача жели да пружа помоћ у припреми за нову, централну матуру из историје са наглашеном компетенцијом која се уводи од 2005. године. Први том серије увежбава писмене задатке везане за наставно градиво за 9. и 10. разреда, други том је за 11. разред, трећи за 12. разред са по 200-300 задатака. Четврта књига пружа помоћ наставнику и ученику у припреми за усмене задатке. Уз сваку збирку припада и посебан кључ решења.

Употребом ове збирке задатака можете да се припремите за испит паралелно са учењем новог градива, па ће се до почетка матуре – паралелно са ширењем ваших знања – развијати те ваше способности које су неопходне за успешно полагање испита.

Желимо вам добар рад, радост откривања да будете марљиви у вашим припремама и заједничком учењу!

Будимпешта, јула 2004.

Аутори

1. Култура старог века

Подаци везани за тему у оквиру оквирног наставног плана	
Појмови	Стари век, држава, деспотизам, пољопривреда с наводњавањем, фараон, пирамида, мумија, хијероглифи, будизам, браманизам, полиетизам, град, империја, клинасто писмо, Библија, Стари завет, монотеизам, полис, аристократија, архонт, народни збор, тиранин, еклесија, поротнички суд, стратег, демократија, гласање на цреповима, филозофија, желенизам, мит, краљевина, република, патриције, плебејац, конзул, сенат, диктатор, роб, гладијатор, принципат, доминат, цар, провинција, амфитеатар, варварин, сеоба народа, хришћанин, Јеванђеље, Спаситељ, религија, апостол, црква, бискуп, црквени сабор
Личности	Кеопс, Хамураби, Давид, Соломон, Дарије, Ксерк, Буда, Конфуције, Солон, Феистратос, Клистен, Милтијада, Леонида, Темистокле, Перикле, Фидија, Херодот, Тукидид, Сократ, Платон, Аристотел, Александар Македонски, Ханибал, Кор Сципио, браћа Грах, Марије, Сула, Спартак, Помпеј, Цезар, Антоније, Трајан, Хадријан, Диоксецијан, Исус из Назарета, Павле, Константин, Атила, Ливије, Тацит, Плутарк
Године	8000. пре Хр, око 3000. пре Хр, XVIII век пре Хр, X век пре Хр, 525. пре Хр, XIII век пре Хр, 776. пре Хр, 594. пре Хр, 508. пре Хр, 490. пре Хр, 480. пре Хр, 431–404. пре Хр, 336–323. пре Хр, 753. пре Хр, 510. пре Хр, 367. пре Хр, 264–241. пре Хр, 218–201. пре Хр, 168. пре Хр, 48. пре Хр, 31, 313, 395, 476. пре Хр.
Топографија	Месопотамија, Сумер, Асир, Египат, Феникија, Палестина, Персија, Индија, Кина, Вавилон, Јудеја, Израил, Јерусалим, Атина, Спарта, Олимпија, Маратон, Термопилски теснац, Саламис, Спарта, Пелопонес, Македонија, Александрија, Рим, Картагина, Кина, Зама, Хиспанија, Галија, Аквијум, Дачија, Панонија, Константинопољ, Аквинкум, Софијана, Саварија

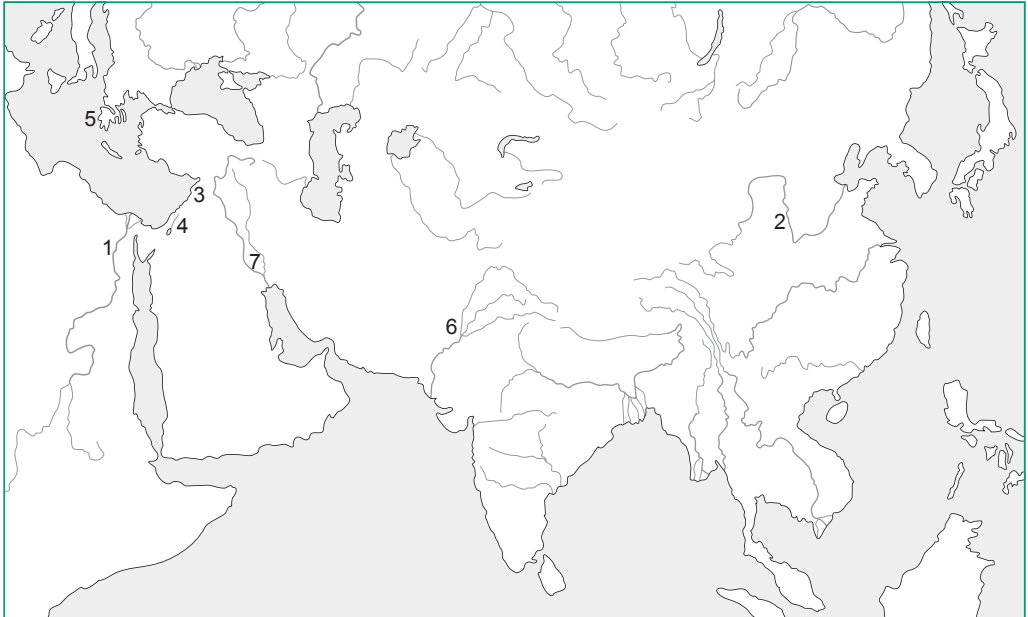
1. 1. Религија и култура Старог истока

ТЕМЕ	СТЕПЕНИ ИСПИТА	
	Средњи степен	Виши степен
1. 1. Религија и култура Истока у старом веку	Идентификација религиозних и културних карактеристика појединих цивилизација	Карактеристике једне речне цивилизације (нпр. Египат, Кина). Монотеизам у јеврејској религији.

1. Топографија Старог истока

Решите задатак на основу тематске мапе која приказује Исток у старом веку и одговарајуће мапе историјског атласа.

- а) Допуните реченице табеле са називима одговарајуће источне државе одн. цивилизације старог века.
 б) Са тематске мапе упишите у одговарајући ред табеле број оног подручја на које се односи реченица. (Пажња, у табели не сме да буде више од пет бројева.)

Исток у старом веку

	Држава, цивилизација	Број
	А) _____ -у је штитио Велики зид од спољних напада.	
	Б) На подручју _____ Сумери су створили најстарију цивилизацију.	
	В) Главни град _____ је био Јерусалим.	
5 п.	Г) На подручју _____ су се састали трговачки путеви који су повезали Малу Азију са Месопотамијом, Индијом и Египтом.	
	Д) Један од владара _____ у III веку пре Хр. био је Ашока.	

2. Личности Старог истока (I)

У датом пару имена подвуците име оне личности која је живела раније.

4 п.

А) Хамураби-Дарије I (1 п.)
 Б) Дарије I-Давид (1 п.)

В) Кеопс-Хамураби (1 п.)
 Г) Дарије I-Ксеркс (1 п.)

3. Личности Старог истока (II)

Упишите код доњих извора име одговарајућих личности (Пажња! Једно име ће изостати.)

Соломон, Хамураби, Дарије I, Буда, Кеопс

А) „1. Ако слободан човек осумњичи другог слободног човека за убиство али то доказао није: нека буде убијен тужилац /.../

6. Ако слободан човек украде Божје или дворске ствари: да се убије; исто тако: онај који је од њега украдено примио, да се убије.“

Име: _____ (1 п.)

Б) „И ето у току ноћи појавио му се Бог и рекао му је: „Тражи било шта хоћеш, ја ћу ти то дати.“ /.../ на то је он одговорио Богу: „Ти си према мом оцу Давиду учинио милосрђе и поставио си ме за краља на његово место. Па, Господе Боже, нека се испуни твоје обећање које си дао мом оцу Давиду. Пошто си ме ти поставио за краља твог народа, који је тако многобројан као земљана прашина, подари ме мудрошћу и разумом, да бих могао да се појавим пред твојим народом: заиста, ко би умео правилно да влада овим твојим великим народом?“

Име: _____ (1 п.)

В) Краљ је обелоданио /.../: То су те покрајине које су постале моје власништво вољом Аурамазде ја сам био њихов краљ: Персија, Елам, Вавилон, Асирија, Арабија, Египат, Кипар (и грчка острва која су припадала Малој Азији), Сардеис, Јонија, Медија, Јерменија, Кападокија, Парција, Драгиане, Ареја, Коразмије, Бактрија, Согдиане, Гандара.“

Име: _____ (1 п.)

Г) „За време владавине... све је кренуло нагоре. Наредио је да се затворе све цркве и забранио је принос жртава. Затим је наредио сваком Египћанину да ради за њега /.../. Ово је дакле трајало десет година, као и радови на оном брежуљку где су биле пирамиде и подземне грађевине које је на острву као гробницу дао саградити за себе /.../ Изградња саме пирамиде трајала је 20 година.

Име: _____ (1 п.)

4 п.

4. Појмови везани за Стари исток

Испод доле наведених цитата налазе се по 3 појма. Подвуците онај појам који највише одговара карактеру текста.

а) „У почетку је Бог створио небо и земљу.“ (Стварање 1,1.)

монотеизам – политеизам – браманизам (1 п.)

б) „Ра који је настао из самог себе владао је као краљ над боговима и људима. Људи су измишљали говоре против Ра. Наиме, његово величанство – живот, спасење, здравље – остарио је, кости су му постале сребрне, тело златно, коса његова се претворила у прави лазурни камен. Његово величанство је дознало за говоркања која су људи измислили против њега. Обратио се својој пратњи: „Позовите богове Семемета и Су-а. Тефнута, Геба и Нута, као и све оне који су били самном када сам био у праводи, па и саму праводу, Нунта. Нека поведе са собом и свој двор али у тајности да их људи не би видели, да њихово срце не би побегло. Нека дођу у палату и нека изнесу своје савете“. „(Мит Небеске краве)“.

политеизам – монотеизам – будизам (1 п.)

в) За време владавине „... све је кренуло нагоре. Наредио је да се затворе сви храмови и забранио је приношење жртава. Затим је наредио сваком Египћанину да ради за њега. Неки-ма од њих било је наређено да вуку камење из каменних рудника Арапске планине до Нила. Другима је наредио да камење које је било довучено до реке пренесу преко реке и вуку до тзв. Либијске планине; стално је радило сто хиљада људи у тромесечној смени. Тлачењем народа за десет година је саграђен пут на којем су вукли камен, као и пирамиде и подземне грађевине /.../“ *Херодот*

3 п.

деспотизам – политеизам – будизам

(1 п.)

5. Кључне речи историје Старог истока

Из доњег скупа речи саставите групе речи на тај начин што ћете по три речи (појма, имена) придодати свакој држави одн. народу Истока у старом веку. Сваки појам се може користити само једанпут. Један појам ће изостати.

Давид, Дарије, Ксеркс, пољопривреда с наводњавањем, фараон, мумија, браманизам, Израељ, верски дуализам, Вавилон

Египат: _____

Персија: _____

Јевреји: _____

3 п.

(1 поен по реду)

6. Религије и цивилизације

Помоћу доле наведених цитата као и свог знања попуните следећу табелу.

А) „Горњи и доњи свет се већ одвојио од вода, канали и јаркови су регулисани, обале Тигра и Еуфрата су заштићене шанчевима – шта је још остало да нам служи за корист и добру вољу, шта да створимо још? О, ви Анунакик, ствараоци судбине, ви седам моћних богиња, шта је још остало да нам служи за корист и добру вољу, шта да створимо још?“

Б) „У почетку створи Бог небо и земљу. 2. А земља бјеше без обличја и пуста, а бјеше тама над безданом; и дух Божји дизаше се над водом. 3. И рече Бог: нека буде свјетлост. И би свјетлост. И видје Бог свјетлост да је добра; и растави Бог свјетлост од таме. 5. И свјетлост назва Бог дан, а таму назва ноћ. И би вече и би јутро, дан први...“

В) „Жив је Озирис-Имхотеп, правојасни, син правојасног Бога залазећег Сунца Неп-Атума, кога је родила господарица куће, правојасна Хати-Анх. Буди поздрављен ти који долазиш као један дух од духова на западу. Буди поздрављен ти освајачу подземља који широко отвара капије пустиње, ти Озирис-Имхотеп, правојасни, син правојасног Неп-Атума, кога је родила господарица куће, правојасна Хати-Анх.“

Цитат	Карактер религије	Цивилизација	Име бога	Један географски појам
А				
Б				
В				

6 п.

(2 поена по реду, у случају 1 грешке 1 поен, у случају 2-4 грешке 0 поена)

7. Религија Египћана

На основу приложених слика, одломака и сопственог знања прикажите каква је била спона између веровања Египћана у старом веку у живот после смрти и њиховог овоземаљског, свакодневног живота.

Група статуа нађена у гробници отменог Египћанина

„Прво се помоћу гвозденог алата преко ноздрва вади део мозга, док се остали део одстрањује помоћу лекова сипаних у шупљину. Затим се оштрим каменом разрезује слабина и ваде се сва црева. Када је стомачна шупљина очишћена и испрана палминим вином, напуни се иситњеним средствима за кађење и димом је очисти, затим испуне мирисним уљима и поново се зашије. Након тога следи премаз за балсамовање па замотају и седамдесет дана оставе сакривеног. Када је прошло седамдесет дана, леш се опере и цело се тело обавија ланеним тракама и премазује гумом. Египћани то користе уместо лепка. Након тога рођаци преузимају мумију и направе дрвени мртвачки сандук за њега у облику људског тела. У то ставе леш и чувају га у гробници као благо.“ (Херодот)

„Озирис је некада био одличан владар. Он је научио људе у долини Нила на земљорадњу и друге корисне послове. Земљом је владао праведним законима и створио је благостање. Међутим, његов злоћудни брат, Сет му је завидео због његове моћи. Сковао је заверу против њега и хтео је да се дочепа његовог прес-

Надгробни споменик од кречњака

тола. Потајно је узео меру са Озириса и наручио је предиван сандук који је потпуно одговарао висини тела његова брата. Затим је на једној гозби изјавио да ће сандук припасти ономе ко ће га попунити ако легне у њега. Када је дошао ред на Озириса, заклопили су сандук и бацили га у Нил.

Море је избацило сандук на обалу код града Библос и око њега је израсло жбуње. Краљ града је наредио да се исече чудно жбуње и да се његово дебело стабло – које је скривало сандук – постави као стуб у његовој палати. Када је то дознала верна жена Озириса, Изиди допутовала је у Библос.

Затражила је стуб и однела га са собом у Египат. Међутим, Сет га је пронашао, извадио леш из њега, раскомадао и расуо га по пустињи.

12 п.

Изида и њен син, Хорус који се у међувремену родио, потражили су комаде тела. Саставили су их и краљ је оживео. Млади Хорус се затим осветио убици свог оца и добио је краљевско достојанство. Озирис је након васкрсења постао бог подземља.“ (Текст из удџбеника)

8. Развој писмености

На основу приложених слика, мапа историјског атласа и свог знања прикажите чињенице и потребе који су потпомогале развој писмености, као и улогу писмености у источним цивилизацијама Старог истока. Одаберите из доње листе речи и уградите у текст те кључне речи које су најпогодније за илустрацију теме.

Кључне речи: глиненa табла, папирус, свештенство, попис, словно писмо, рунско писмо, хијероглифи, писар, клинасто писмо, воштана табла, надгробни натпис, библиотека

„Фсаметикменемф им је рекао:

Спис који сте ми ви сачинили о великодостојничком чину Амона однео сам у зграду суда. Један судија је рекао: Овај спис је с грешком јер ће свештеници питати од тебе: „Није имао овај уред и раније свог власника?“ Ранији власник ће једном доћи код тебе и рећи ће: „Ово је моје.“ И њему ће дати право /.../ Старешина цркве Цедбастетиуфан, син Ахора, му је рекао:

– Донећу ти овог власника и преписаћу на тебе ову адресу.

Несематанита је потражио један човек и рекао му је:

– Они свештеници ће доћи код тебе да великодостојнички чин Амона силом препишу на Фсаметикменемфа, сина Хоруса.

Несематанит је још исте ноћи побегао бродом са својом женом и децом /.../ Када је освојило, и када су чули свештеници и старешина цркве шта се десило, /.../ Довели су каменорезца и наредили су му да исклеше надгробни споменик какав је Петесе, син Иртеруа ставио у камено постоље. Отишли су и код другог споменика израђеног од елефантинског камена који је стајао у светилишту, хтели су да и тај буде исклесан, али је каменорезац одговорио:

– Не умем ово да исклешем. Ово би могао урадити само са длетом које може и стену разбити, моји алати би се окрњили од тога.

Један свештеник је рекао:

– Пустите то, ионако га нико не види. Петесе је подигао тај споменик пре него што је постао свештеник /.../ Ми управо на истој основи можемо да га одбијемо што ћемо му рећи: „твој отац није био свештеник Амона.“ (Из једне службене египћанске представке)

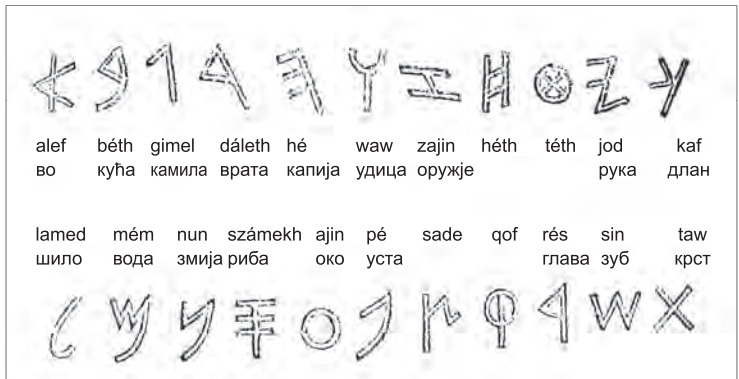

Хијероглифски натпис

Глинена табла са клинастим писмом

Египатско писмо на папирусу

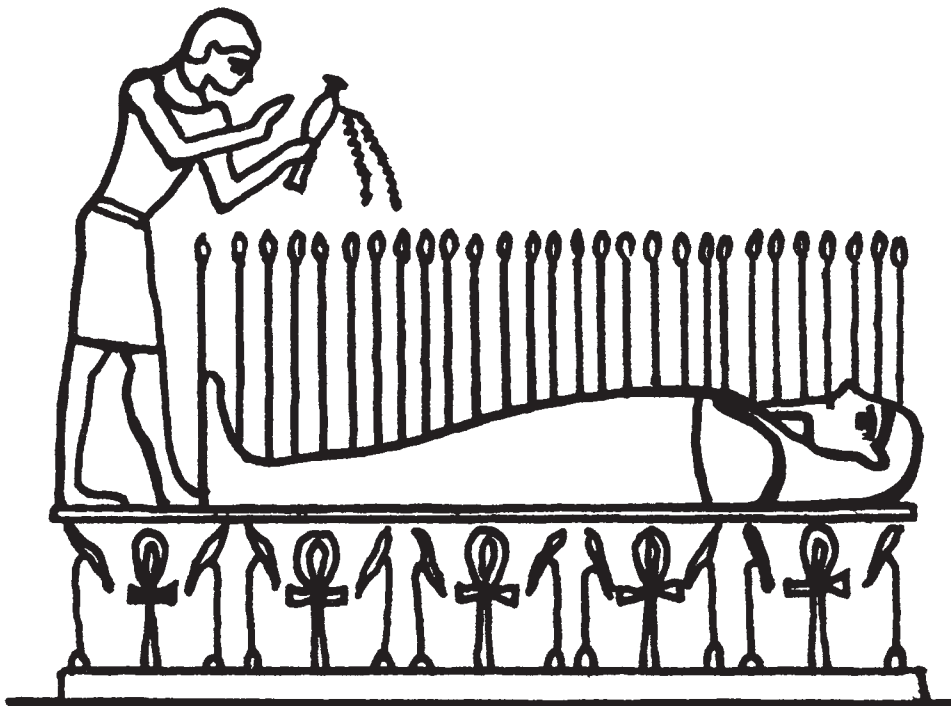

Феничанска абецета

✓ 9. Слика из Египта у старом веку

Одговорите на питања везана за слику из Египта у старом веку.

- а) Код доњих описа заокружите оно слово које даје највероватније тумачење слике. (1 поен)
- А) Церемонијал сахране египатског фараона у старом веку у житном пољу.
  - Б) Отмени Египћанин у старом веку се одмара у житном пољу које симболизује плодност.
  - В) Из тела Озириса, ко је приказан као мумија, расту житне стабљике.
- б) Код датих објашњења заокружите оно слово које највише одговара слици (1 поен)
- А) У религији старих Египћана у старом веку важну улогу је имао бог који је умро и оживео као краљ подземља.
  - Б) Стари Египћани су придавали чудесну моћ житу.
  - В) Сет убија Озириса.
- в) Верско веровање приказано на слици већ је у старом веку било повезано с необичним обичајем који веома личи на један народни обичај који живи и данас. Код датих описа заокружите оно слово које највише одговара тврдњи. (1 поен)
- А) Приликом жетве вежу се снопови жита.
  - Б) Приликом већих празника оставе преполовљени кукуруз или семена жита да проклијају.
  - В) Ускршно поливање.

10. Текстови о Египту у старом веку из два уџбеника

Доњи цитати су пореклом из два различита уџбеника. Један је писан пре промене политичког система, други после тога. Решите задатке везане за текстове.

А) „Огорченост потлачених против државне власти отеловљене у неограниченој моћи фараона је планула с времена на време.“

Б) „Свештенство и локална аристократија појединих области хтели су то искористити за повећање сопствене моћи против притискујуће централне власти. Себе су приказали као пријатеље народа, да би касније – поставши мање зависни од владара – изабљивањем народа стекли још више користи. На овај начин је стварно порасла њихова моћ, а снага државе је ослабила. Потлачене масе су у овој ситуацији покушале устанцима, класном борбом да побољшају своје стање и да се ослободе сваке врсте угњетавања.“

В) „Име првог човека Египта је било фараон. Он је био уједно и главни командант војске, управник свих уреда и државне ризнице, врховни свештеник свих цркава у земљи и врховни судија. Наравно, у стварности је већину ових функција пренео на разне службенике. Међутим, обично је посебну пажњу обратио на то да они службеници који су имали највећу моћ буду пореклом из краљевске породице.“

Г) „Због тога се јединствено царство распало на делове. Међутим, економски интереси (пољопривреда с наводњавањем, трговина, набавка сировине), војни аспекти (одбрана од спољних напада) и тежња ка учвршћењу тлачења радника су временом захтевали поновно уједињење распалог царства.“

Д) „За време VI династије – при крају 3. миленијума – дошло је до нереда у земљи. Због унутрашњих сукоба Египат се распао на три дела /.../. Један од главних службеника те ере, Ипувер је овако окарактерисао стање: „Заиста, земља се окреће као што то чини грнчарски точак... Земља је пуна банди... човек излази на орање са штитом... Бесправност свуда... Заиста, Нил наилази али му не оремо...“

Ђ) „Први заменик фараона је био везир. С њим су били повезани управници области. Њихов најважнији задатак је био да се брину о одржавању канализационе мреже, као и да организују транспорт вишка производа са њихове територије у централна складишта. Међу окружним старешинама из војног аспекта је посебно важну улогу имао кнез острва Елефантине на југу државе који је назван „чувар капије југа“. /.../

а) Одредите из којег су уџбеника цитати. (Упишите изабрано слово у одговарајуће место.)

Текст уџбеника издатог 1966. _____ (1 поен)

Текст уџбеника издатог 1998. _____ (1 поен)

б) Подвуците у одговарајућим текстовима оне делове помоћу којих сте закључили да је уџбеник писан пре промене политичког система.
(Три тачна подвлачења: 1 поен)

в) Наведите бар два разлога који објашњавају разлику између текстова из два уџбеника. (2 поена)

г) Које периоде Старог Египта препознајете у цитираним текстовима? (1 поен)

✓ 11. Промена јеврејске религије

Доле ћете моћи читати тврдње које рефлектују промене концепција о јеврејској религији и цитате из Библије. Одаберите слово цитата и упишите га код одговарајуће тврдње. (Један од цитата се не може нигде уврстити.)

1. Ел – име племенског бога. ____	4. Соломон гради светилиште. ____
2. Јехова бог олуја и земљотреса на југу. ____	5. Вавилонско ропство. ____
3. Јехова бог јеврејског народа. ____	6. Јехова – творац целе васељене. ____

А) „Господе! кад си силазио са Сира, кад си ишао из поља Едомскога, земља се тресијаше, и небеса капаху, облаци капаху водом. Брда се растапаху пред Господом; тај Синај пред Господом Богом Израилевим.“ (*Књига о судији 5. поглавље*),

Б) „А сад ако добро узаслушате глас мој и ишчувате завјет мој, бићете моје благо мимо све народе, премда је моја сва земља. И бићете ми царство свештеничко и народ свет. То су ријечи које ћеш казати синовима Израилевим (*III књига Мојсијева, 19:5.6*).

В) „И одреди Соломун људе из свега Израиља, и би одређенијех тридесет тисућа људи. И слаше их на Ливан по десет тисућа свакога мјесеца неизмјенице; један мјесец бијаху на Ливану, а два мјесеца код кућа својих. А Адонирам бјеше над овијем посланицима.“ (*Прва књига о царевима, 5,13-14*)

Г) „А анђеоски Господњи рече му у сну: Јакове! А ја одговорих: ево ме. /.../ Ја сам Бог од Ветииља, гдје си прелио камен и учинио ми завјет“ (*Стварање, или Прва књига Мојсијева 31; 11-13*).

Д) „...чуј ријеч Господњу. Ево доћи ће вријеме кад ће се однијети у Вавилон све што има у кући твојој, и шта су сабирали оци твоји до данас, неће остати ништа, вели Господ. И синове твоје, који ће изаћи од тебе, које ћеш родити, узеће да буду дворани у двору цара Вавилонскога. /.../ (*Друга књига о царевима, 20, 16-18*)

Ђ) „А Земља бјеше без обличја и пуста, и бјеше тама над безданом; и дух Божји дизаше се над водом. И рече Бог : Нека буде свјетлост!“ И би свјетлост. И виђе Бог свјетлост да је добра. (*Прва књига Мојсијева, 1,2*)

6 п.

Е) „Праведан си, Господе, ако бих правдао с тобом; али ћу проговорити о судовима твојим. * Зашто је пут безбожнички срећан; зашто живе у миру сви који чине невјеру.“ (*Књига пророка Јеремје 12,1*)

А 12. Египатски фараони

На основу наведених одломака из Библије опишите улогу египатских фараона у старом веку у економском животу земље.

„У сну сам стајао на обали Нила. Из Нила је изашло седам дебелих и лепих крава и пасло на ливади. Затим сам видео да после њих долазе других седам бедних, гадних и мршавих крава. У целом Египту нисам видео такве гадне какве су ове биле. Мршаве и гадне краве су појеле првих седам дебелих крава. Међутим, када су залагаји стигли до њихових стомака то се није видело, јер су њихове форме остале исто тако ружне као раније. На то сам се пробудио. После сам у сну видео да је на једној стабљини расло седам дебелих и лепих класја али после њих је израсло седам празних, исушених и од источног ветра пропржених класја. Седам празних класја је прогутало седам добрих класја. Ово сам испричао писменим људима, али нису знали решити.

Јосиф је одговорио фараону: Снови фараона су исти. Бог је дао на знање фараону шта хоће да учини. Седам лепих крава значи седам година, исто тако и седам класја значе седам година. Један је само сан. Седам мршавих и гадних крава које долазе после лепих такође

значе седам година, а седам сувих, источним ветром пропржених класја значе седам гладних година. (...)

Зато нека фараон одабере паметног и мудрог мушкарца и нека га постави на чело државе. Надаље нека именује надзорнике у земљи да би се у години обиља летина задржала на подручју Египта. Наредних седам година обиља нека се прикупи сав урод, нека се жито однесе у амбаре и буде на располагање фараону, нека се однесе у градове и стави у складишта. /.../

Када је у Египту прошло седам година обиља, започело је седам гладних година, како је Јосиф унапред рекао. Глад се појавила у свакој држави, само је на читавом подручју Египта било хлеба. Међутим, када се глад појавила и у Египту, народ је од краља тражио хлеб. /.../ Када се дакле глад појавио у целом Египту, Јосиф је отворио житне амбаре и жито је продао Египћанима. Глад је све више притискивала египатску земљу. Сви су долазили у Египат да купују жито од Јосифа јер је тешка глад владала над целим светом.“

7 п.

13. Монотеистичка религија јеврејског народа

Помоћу наведених цитата опишите монотеистичку религију јеврејског народа. Обухватите следеће аспекте: настанак религије, свети религијски списи, нови облици обављања верских обреда.

А) „А земља бјеше без обличја и пуста, и бјеше тама над безданом; и дух Божји дизаше се над водом.“ (Прва књига Мојсијева, 1,2.)

Б) Господе! кад си силазио са Сира, кад си ишао из поља Едомскога, земља се тријесијаше, и небеса капаху, облаци капаху водом. Брда се растапаху пред Господом; тај Синај пред Господом Богом Израилевијем. (Књига о судијама, 5.поглавље 4)

В) „Ко пролије крв човјечију, његову ће крв пролити човјек; јер је Бог по свому † обличју створио човјека.“ (Прва књига Мојсијева, 9,6.)

Г) „Чуј Израел! Господ, наш бог је једини господ! Воли свог бога, свог господа из дубине срца, душе твога, свом својом снагом! Ове заповести које ти одређујем данас сачувај у свом срцу и уклеши их и у памћење потомака, говори о њима када легнеш и када устанеш. Да, вежи их као знакове на твоје руке, нека ти буду и на челу. Напиши их и на оквире твојих врата и капије!“

Д) „А анђео Господњи рече му у сну: Јакове! А ја одговорих: ево ме. Он рече: /.../ Ја сам Бог од Ветиља гдје си прелио камен и учинио ми завјет;“ /.../ И још ми рече Бог: ја сам Бог свемогући; расти и множи се; народ и многи ће народи постати од тебе, и цареви ће изаћи из бедра твојих. И даћу ти земљу коју сам дао Авраму и Исаку, и након тебе сјемени твојему даћу земљу ову.“ (Стварање, 31, 11-13.35,11-13.)

Ђ) „...чуј ријеч Господњу. Ево доћи ће вријеме кад ће се однијети у Вавилон све што има у кући твојој, и шта су сабирали оци твоји до данас, неће остати ништа, вели Господ. И синове твоје, који ће изаћи од тебе, које ћеш родити, узеше да буду дворани у двору цара Вавилонскога. /.../ (Друга књига о царевима, 20, 16-18)

16 п.

1. 2. Развитак демократије у Атини

ТЕМЕ	СТЕПЕНИ ИСПИТА	
	Средњи степен	Виши степен
1.2 Развој Атинске демократије.	Институције, функционисање атинске демократије.	Процес развоја атинске демократије Спартанска држава.